

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 54/08-28

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 16. októbra 2008 v senáte zloženom z predsedu Petra Brňáka a zo sudcov Milana Ľalíka a Marianny Mochnáčovej o prijatej sťažnosti B. H., B., zastúpeného JUDr. A. D., B., vo veci namietaného porušenia jeho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 a 4 Ústavy Slovenskej republiky, práva na prerokovanie veci v jeho prítomnosti podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na spravodlivé a verejné prejednanie veci podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky a jeho uznesením z 18. júla 2007 sp. zn. 3 Obdo 39/2006, takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo B. H. na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 a 4 Ústavy Slovenskej republiky, základné právo na verejné prerokovanie veci v jeho prítomnosti podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na spravodlivé a verejné prejednanie veci podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 18. júla 2007, sp. zn. 3 Obdo 39/2006 p o r u š e n é b o l o .

2. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 18. júla 2007 sp. zn. 3 Obdo 39/2006 z r u š u j e a v e c m u v r a c i a n a d'alsie konanie.

3. Najvyšší súd Slovenskej republiky j e p o v i n n ý zaplatiť B. H. trovy právneho zastúpenia v sume 11 238 Sk (slovom jedenásťtisíc dvestotridsaťosem slovenských korún) na účet jeho právneho zástupcu JUDr. A. D. do jedného mesiaca od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

1. B. H. (ďalej len „sťažovateľ“) vo svojej sťažnosti podanej Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“), ktorá spĺňala všetky obsahové a formálne náležitosti ustanovené zákonom Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) napadol uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) sp. zn. 3 Obdo 39/2006 z 18. júla 2007 vydané v spore o obnovu konania. Uviedol, že v tejto veci rozhodol Okresný súd Bratislava III (ďalej len „okresný súd“) o jeho návrhu bez nariadenia pojednávania tak, že návrh na obnovu konania zamietol z dôvodu, že ním uvedený nový dôkaz nemožno považovať za taký, ktorý by podstatným spôsobom privodil priaznivejšie rozhodnutie vo veci pre sťažovateľa. Krajský súd v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) uznesením z 27. júla 2006 sťažovateľom napadnuté uznesenie okresného súdu potvrdil a dovolací súd uznesením z 18. júla 2007 sp. zn. 3 Obdo 39/2006 dovolanie sťažovateľa odmietol, pretože dospel k záveru, že obidva nižšie súdy nepochybili, ak návrh na obnovu konania a odvolanie proti namietajúcemu uzneseniu prerokovali bez nariadenia pojednávania.

2. Sťažovateľ nepovažoval tento záver dovolacieho súdu za správny. Tvrdil, že možnosť konať pred súdom a využiť všetky svoje procesné práva mu boli odňaté tým, že súd prvého stupňa rozhodol bez nariadenia pojednávania a zároveň v konaní o povolenie obnovy konania vykonal nad rámec rozsahu a účelu konania o obnove samotné hodnotenie

predloženého nového dôkazu a posúdil jeho vplyv na rozhodnutie vo veci samej. Z dikcie ustanovenia § 228 ods. 1 písm. a) zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „OSP“) jednoznačne vyplýva, že pre prípustnosť obnovy konania postačuje možnosť, že nové dôkazy môžu privodiť pre účastníka priaznivejšie rozhodnutie vo veci. Vykonanie a hodnotenie dôkazu jednotlivo a vo vzájomnej súvislosti s ostatnými dôkazmi vykonanými v pôvodnom konaní je vecou základného (nachádzacieho) konania. Uvedené vyplýva aj z ustanovenia § 235 ods. 1 OSP, podľa ktorého, len čo nadobudne rozhodnutie o povolení obnovy právoplatnosť, súd bez ďalšieho návrhu vec znova prejedná. Prihliadne pritom na všetko, čo vyšlo najavo ako pri pôvodnom konaní, tak aj pri prejednávaní obnovy. Súd prvého stupňa však neskúmal možnosť nového dôkazu privodiť sťažovateľovi priaznivejšie rozhodnutie vo veci, ale priamo vyhodnotil dôkaz ako taký, ktorý nie je spôsobilý privodiť priaznivejšie rozhodnutie vo veci, či podľa názoru sťažovateľa prekročil rámec konania o obnove a odňal mu tým možnosť konať pred súdom, keď nový dôkaz vykonal a o návrhu rozhodol súd prvého stupňa bez pojednávania. Podľa ustanovenia § 232 ods. 2 OSP pre konanie o obnove platia primerane ustanovenia o konaní v prvom stupni. Na základe tohto ustanovenia je teda potrebné pre konanie o obnove použiť aj ustanovenie § 115 ods. 1 OSP, podľa ktorého, ak tento zákon neustanovuje inak, súd nariadi na prejednanie veci samej pojednávanie, na ktoré predvolá účastníkov a všetkých, ktorých prítomnosť je potrebná. Z ustanovenia § 234 ods. 2 OSP vyplýva, že súd nemusí nariaďovať pojednávanie len v prípadoch, ak zamietá návrh na obnovu konania preto, že nie je prípustný, alebo preto, že ho podal niekto, kto naň nebol oprávnený, alebo preto, že je zrejme oneskorený. Z výkladu bývalého Najvyššieho súdu Československej republiky uvedeného v rozhodnutí publikovanom pod č. R 22/1967 vyplýva, že bez pojednávania môže súd rozhodnúť o návrhu na obnovu len v prípade, ak ho zamietá pre nedostatok formálnych podmienok. V tomto prípade súd prvého stupňa žalobu zamietol z dôvodu, že dôkaz nemôže privodiť pre sťažovateľa priaznivejšie rozhodnutie vo veci, preto je toho názoru, že mal nariadiť pojednávanie a umožniť tak účastníkom realizáciu ich procesných práv. Ani odvolací súd uvedenú procesnú vadu neodstránil a rozhodnutie súdu prvého stupňa potvrdil, čo akceptoval aj dovolací súd.

3. Z uvedených dôvodov sťažovateľ namietal skrátenie svojich ústavno-zákonných práv, preto žiadal, aby ústavný súd vydal takýto nález:

„Základné právo B. H. na súdnu ochranu podľa Čl. 46 ods. 1 a 4 Ústavy Slovenskej republiky, základné právo na verejné prerokovanie veci v jeho prítomnosti podľa Čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na spravodlivé a verejné prejednanie veci podľa Čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ľudských právach a základných slobodách uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 3 Obdo 39/2006 z 18. júla 2007 porušené bolo.

Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 3 Obdo 39/2006 z 18. júla 2007 zrušuje a vec sa vracia tomuto súdu na ďalšie konanie.

Najvyšší súd Slovenskej republiky je povinný zaplatiť B. H. trovy právneho zastúpenia na účet jeho právneho zástupcu JUDr. A. D. do 15 dní od právoplatnosti tohto nálezu.“

4. Ústavný súd sa oboznámil so všetkými dostupnými listinnými dôkazmi, najmä so spisom okresného súdu sp. zn. 28 Cb 179/2002, a potom, ako si vyžiadal a dostal od účastníkov konania súhlas s upustením od ústneho pojednávania, dospel k záveru, že ústavná sťažnosť je dôvodná.

5. Ústavný súd predovšetkým konštatuje, že predstavuje súdny orgán ochrany ústavnosti podľa čl. 124 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), ktorý podľa čl. 127 ods. 1 ústavy rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 127 ods. 2 prvej vety ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie...

6. Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde.

Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala.

Podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná.

7. Ústavný súd už viackrát vo svojich rozhodnutiach konštatoval, že nie je súčasťou všeobecnej súdnej sústavy, a neprislúcha mu preto právo vykonávať dohľad nad rozhodovacou činnosťou všeobecných súdov. Do rozhodovacej činnosti všeobecných súdov je ústavný súd oprávnený zasiahnuť len vtedy, ak došlo ich právoplatným rozhodnutím v konaní, ktorého bol sťažovateľ účastníkom, k porušeniu jeho základných práv a slobôd chránených ústavným poriadkom Slovenskej republiky. Vzhľadom na to, že sa sťažovateľ dovoľával ochrany svojho základného práva na spravodlivý proces vo všetkých jeho aspektoch, preskúmal ústavný súd napadnuté rozhodnutie i konanie mu predchádzajúce a dospel k záveru, že sťažnosť podaná ústavnému súdu je v tomto smere dôvodná.

8. V sťažnosti označené články ústavy a dohovoru, ktorých porušenie sťažovateľ namieta, zabezpečujú pre každého účastníka konania právo na spravodlivý proces (čl. 46 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru), ktorého podstata spočíva v práve subjektu domôcť sa oprávnenia či povinností v procese, ktorý spĺňa predovšetkým právne (ústavné a zákonné) aspekty spravodlivosti, ktoré by mali byť súčasťou samotnej existencie demokratického a právneho štátu a ktoré sú rozvinuté aj do ďalšieho práva účastníka, a to, aby vec bola prerokovaná v jeho prítomnosti a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom (čl. 48 ods. 2 ústavy).

9. Kvalita procesu musí zodpovedať právam a povinnostiam, o ktorých sa koná. Ústavný súd zastáva názor, že k prirodzeným právam každého človeka a občana patrí právo, aby v zložitom procese hľadania práva a spravodlivosti mu aspoň raz bolo umožnené predstúpiť pred nezávislý súd so svojou vecou, teda aby bol vypočutý. Inak povedané, ide

o to, aby mohol predstúpiť so svojou vecou pred konkrétneho sudcu, či skôr sudcov, ktorí sú vybavení právom a povinnosťou zvážiť všetky okolnosti, ktorých individuálna a neopakovateľná povaha uplatneného nároku presahuje to, čo možno vteliť do abstraktnej právnej normy. Právo na „hearing“ patrí aj podľa judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva medzi zásadné a základné práva, na rešpektovaní ktorých treba bezvýhradne trvať (porov. Delcourt v. Belgicko, 1970).

10. V predmetnej veci, ako vyplýva z rekapitulácie súdneho spisu, však sťažovateľ nemal možnosť sa k veci vyjadriť ani v konaní pred súdom prvého stupňa, ani pred súdom odvolacím. Najvyšší súd napadnutým uznesením dovolanie sťažovateľa proti uzneseniu krajského súdu odmietol pre jeho neprípustnosť.

11. Pokiaľ ide o napadnuté uznesenie najvyššieho súdu, podľa ustálenej rozhodovacej praxe ústavného súdu nesprávna aplikácia práva môže byť dôvodom jeho zrušenia vtedy, ak ju možno opodstatnene kvalifikovať ako aplikáciu majúcu za následok porušenie základných práv a slobôd; t. j. hlavne vtedy, ak ide o takú aplikáciu ktorá sa javí v daných súvislostiach príliš formalistickou alebo nesprávnou, takže ju objektívne nemožno akceptovať.

12. Najvyšší súd v napadnutom uznesení uviedol:

„Podľa § 234 ods. 1, ods. 2 O. s. p. návrh na obnovu konania súd uznesením buď zamietne, alebo obnovu konania povolí. Ak súd zamietá návrh na obnovu konania preto, že nie je prípustný, alebo preto, že ho podal niekto, kto naň nebol oprávnený, alebo preto, že je zrejme oneskorený, nemusí nariaďovať pojednávanie.

V predmetnej veci o obnovu konania sťažovateľ v zmysle ustanovenia § 228 ods. 1 písm. a) O. s. p. prípustnosť dovolania oprel o dôkaz – výpoveď Ing. arch. M. z 15. júna 2005, týkajúcej sa podpisov na odsúhlasených variantných návrhoch z júna 2000. Tvrdil, že na základe tejto výpovede možno uzavrieť, že odpisy na uvedených variantoch nie sú jeho podpismi, čo má rozhodujúci význam pre rozhodnutie vo veci samej, o obnovu konania ktorej žiadal.

Súd prvého stupňa bez nariadenia pojednávania napadnutým uznesením návrhu na obnovu konania nevyhovel, pretože podľa neho označený dôkaz nemohol pre sťažovateľa privodiť priaznivejšie rozhodnutie vo veci. Návrh na obnovu konania teda zamietol, nakoľko nebol podaný z dôvodu uvedeného v § 228 ods. 1. písm. a) O. s. p. a preto nebol neprípustný. Neprípustnosť obnovy konania v prejednávanej veci teda vyplývala priamo z ustanovenia § 228 ods. 1 písm. a) O. s. p. Súd prvého stupňa na prejednanie návrhu na obnovu konania nariadi pojednávanie (§ 232 ods. 2 v spojení s § 115 O. s. p.). Pojednávanie nemusí nariadiť v taxatívne stanovených prípadoch uvedených v ustanovení § 234 ods. 2 O. s. p., medzi ktoré patrí aj zamietnutie návrhu na obnovu konania z dôvodu jeho neprípustnosti. Odvolací súd na prejednanie odvolania smerujúceho proti uzneseniu o zamietnutí alebo povolení obnovy konania nemusel tiež nariadiť pojednávanie § 214 ods. 2 písm. c) O. s. p. Z uvedeného vyplýva, že ak súdy návrh na obnovu konania a odvolanie proti zamietajúcemu uzneseniu prejednali bez nariadenia pojednávania, a teda bez účasti sťažovateľa na pojednávaní, nebola mu odňatá možnosť konať pred súdom (§ 237 písm. f) O. s. p.).“

13. Ak teda najvyšší súd hodnotil dovolanie sťažovateľa ako neprípustný opravný prostriedok proti rozhodnutiam nižších súdov, bol tento postup extrémne formalistický, a teda nesprávny, ktorým zasiahol do jeho ústavne zaručených práv na spravodlivý proces vo všetkých jeho aspektoch tak, ako sa ich právom dovoľáva.

14. Z ustanovenia § 234 ods. 2 OSP možno vyvodiť, že o návrhu na obnovu konania rozhoduje súd po nariadení pojednávania, na ktoré predvolá účastníkov a všetkých, ktorých prítomnosť potrebuje na riadne objasnenie veci (porov. § 232 ods. 2 a § 115 OSP). Prípady, v ktorých môže rozhodnúť súd aj bez pojednávania (teda výnimka z uvedeného pravidla), taxatívne ustanovuje § 234 ods. 2 OSP, môže ísť aj o prípad, keď zákon výslovne ustanovuje, že návrh je neprípustný (§ 229 OSP). Ak sa však návrh opieral o dôvod uvedený v § 228 ods. 1 OSP, ale tvrdený dôvod nebol preukázaný, nešlo o neprípustnosť obnovy v zmysle ustanovenia § 234 ods. 2 v spojení s § 229 OSP, preto súd mohol návrh zamietnuť iba po jeho prejednaní na verejnom pojednávaní.

15. Ak okresný súd zamietol návrh na obnovu konania z dôvodu nedostatku zákonných podmienok na obnovu (§ 228 ods. 1 OSP) bez toho, že by nariadil vo veci pojednávanie a naň účastníkov predvolal, išlo o vadu konania, pre ktorú musel odvolací súd na odvolanie sťažovateľa také uznesenie zrušiť a vec vrátiť súdu prvého stupňa na ďalšie konanie. Iný postup odvolacieho súdu mal najvyšší súd považovať za odňatie možnosti sťažovateľovi konať pred súdom v zmysle ustanovenia § 237 písm. f) OSP.

16. Prax všeobecných súdov (porov. R 64/2002) za odňatie možnosti konať pred súdom považuje taký postup súdu, ktorým znemožnil účastníkovi konania realizáciu tých procesných práv, ktoré mu zákon priznáva. O vadu v zmysle tohto ustanovenia ide len vtedy, ak išlo o postup nesprávny (uvažované z hľadiska zachovania postupu súdu určeného zákonom alebo ďalšími všeobecne záväznými právnymi predpismi) a ak sa postup prejavil v priebehu konania (nemusel sa však aj pri rozhodovaní); pritom pre prípustnosť (a tým aj dôvodnosť) dovolania nie je rozhodujúce, či bola účastníkovi konania odňatá možnosť konať pred súdom v odvolacom konaní alebo v konaní pred súdom prvého stupňa.

17. Z uvedených dôvodov preto ústavnému súdu nezostalo nič iné, ako tejto sťažnosti v celom rozsahu vyhovieť a v náleze vysloviť, že napadnutým uznesením najvyššieho súdu boli porušené v jeho výroku citované základné práva sťažovateľa, toto rozhodnutie zrušiť a vec vrátiť dovolaciemu súdu na ďalšie konanie (§ 56 zákona o ústavnom súde).

18. Ústavný súd pri rozhodovaní o priznaní trov konania vychádzal z priemernej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za I. polrok 2006, ktorá bola 17 822 Sk, keďže išlo o úkony právneho zástupcu sťažovateľa urobené v roku 2007. Úhradu priznal ako odmenu advokátovi za tri úkony právnej služby (prevzatie a príprava zastúpenia, spísanie sťažnosti a jej podanie ústavnému súdu a ďalšie podanie ústavnému súdu) v súlade s § 1 ods. 3, § 11 ods. 2, § 14 ods. 1 písm. a) a c) a § 16 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“), a to každý úkon po 2 970 Sk, t. j. spolu 8 910 Sk, čo spolu s režijným paušálom 3 x 178 Sk (§ 16 ods. 3 vyhlášky) predstavuje sumu 9 444 Sk.

Právny zástupca sťažovateľa je platiteľom DPH, úhrada bola po prepočítaní DPH podľa § 18 ods. 3 vyhlášky priznaná v celkovej sume 11 238 Sk.

Ústavný súd teda priznal sťažovateľovi trovy konania v sume 11 238 Sk, ktoré je povinný uhradiť najvyšší súd na účet jeho právneho zástupcu do jedného mesiaca od právoplatnosti tohto nálezu.

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, treba pod právoplatnosťou nálezu uvedenom vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 16. októbra 2008